

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ชาติที่เจริญแล้วย่อมต้องมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของคนในสังคมหรือในชาตินั้น ๆ ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ สืบทอดและพัฒนาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พระยาอนุমানราชชน ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า

วัฒนธรรม คือสิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม

วัฒนธรรม คือวิถีแห่งชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวม ที่ถ่ายทอดกันได้ เรียนกันได้ เอาอย่างกันได้

วัฒนธรรม คือสิ่งอันเป็นผลิตผลของส่วนรวม ที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อน สืบต่อเป็นประเพณีกันมา

วัฒนธรรม คือ ความคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น

วัฒนธรรม คือมรดกแห่งสังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าคนตริ่นั้น จัดเป็นผลิตผลอย่างหนึ่งของมนุษย์ในสังคม ที่ได้ผลิตสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของสังคม เพราะฉะนั้นผลิตผลที่ได้สร้างสรรค์ออกมาในรูปแบบของคนตริ่นั้น ก็ถือเป็นวัฒนธรรมคนตรี² ซึ่งเป็นมรดกทางสังคมอย่างหนึ่ง

มอญเป็นชาติหนึ่งที่มีความเจริญทางดนตรีศิลปวัฒนธรรมและอารยธรรมมาแต่อดีต จนกล่าวได้ว่าเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมและวัฒนธรรมเก่าแก่ที่สุดชาติหนึ่งของเอเชียอาคเนย์ แต่มอญก็ต้องพบชะตากรรมเช่นเดียวกับชนชาติที่มีอารยธรรมสูงส่งในสมัยโบราณ เช่น ชาวจามหรือจัมปาในเวียดนามและเขมร ซึ่งปัจจุบันไม่มีประเทศชาติหรือแม้แต่ดินแดนที่เป็นถิ่นที่อยู่ของคนเชื้อชาติเดียวกัน ชนชาติมอญถูกชาติพม่ารุกรานมาโดยตลอด จนในที่สุดก็ต้องสูญเสียเอกราชแก่พม่า โคนกรอบครองดินแดนที่เคยเป็นที่อยู่อาศัยของตนอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ชาวมอญ จำเป็นต้องอพยพออกจากถิ่นเดิม เคลื่อนย้ายประชากรเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องมาจากมอญและไทยนั้น มีดินแดนใกล้ชิดติดกัน ซึ่งตามหลักฐานประวัติศาสตร์นั้น ปรากฏชัดว่าชนชาติมอญได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยหลายหนหลายครั้ง ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา

เป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ เมื่อมีการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้าไปอยู่ ณ ที่ใดย่อมต้องนำเอาศิลปวัฒนธรรมที่เป็นของตนติดตัวเข้าไปด้วย และเมื่อไปตั้งถิ่นฐานอย่างมั่นคงขึ้น ศิลปวัฒนธรรมนั้น ๆ ก็จะถูกนำมาปรับใช้หรือบริการสมาชิกของสังคม เพื่อประโยชน์ด้านการดำรงชีพประจำวันหรือทางด้านความบันเทิงทางจิตใจ ตามแต่ความต้องการของสังคมนั้น ๆ เพราะฉะนั้น เราจะพบว่าชนชาติมอญนั้น นำศิลปวัฒนธรรมติดตัวเข้ามาหลายอย่าง สิ่งหนึ่งซึ่งคนไทยได้รับไว้ในเรื่องของวัฒนธรรมทางดนตรี ซึ่งได้มีการปรับปรุง พัฒนาและสืบทอดกันมาจนปรากฏอยู่ถึงทุกวันนี้ก็คือ ปี่พาทย์มอญ

วงปี่พาทย์มอญที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยนี้ ไม่มีหลักฐานในทางลายลักษณ์อักษรหรือหลักฐานทางโบราณคดีที่เป็นเครื่องพิสูจน์ได้แน่ชัดว่า สิ่งที่เป็นเครื่องดนตรีหรือทำนองเพลงต่าง ๆ ของชนชาติมอญที่ออกมาในรูปแบบของปี่พาทย์มอญนั้น ได้เข้ามาสู่ประเทศไทยในสมัยใดแต่ตามข้อสันนิษฐานเข้าใจว่าเพิ่งจะมีขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี³ เนื่องจากในสมัยสุโขทัยนั้น ชาติมอญก็ไม่ค่อยจะเกี่ยวข้องกับไทยมากนัก

² รายละเอียดปรากฏในนิยามศัพท์เฉพาะ

³ พูนพิศ อมาตยกุล, ปี่พาทย์มอญ หนังสือนาฏศิลป์และดนตรีไทย ศูนย์สังคีตศิลป์ (รวมสูจิบัตรการแสดง พ.ศ. 2522 - 2535), หน้า 293.

การที่ชาวมอญจะนำเอาวงปี่พาทย์หรือศิลปะแห่งการบันเทิงใด ๆ เข้ามา ก็จะต้องเป็นช่วงที่ชาวมอญอพยพเข้ามา มาก ๆ เป็นครอบครัว ซึ่งพิจารณาจากหลักฐานตามพงศาวดารจะพบว่าชาวมอญเพิ่งจะอพยพเข้ามาในประเทศไทยสมัยอยุธยาเป็นราชธานี

ชาวมอญที่ได้อพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารนั้น ได้แยกย้ายกันเข้ามาหลายครั้งหลายหน และได้รับพระมหากรุณาธิคุณให้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในสถานที่ต่าง ๆ เมื่ออยู่อย่างปกติสุขแล้ว ชาวมอญเหล่านี้ก็นำเอาศิลปวัฒนธรรมของตนเองนำออกมาแสดงในหมู่ชาวมอญด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันหรือเพื่อความบันเทิง ซึ่งในบางครั้งก็อาจจะแสดงถวายแด่พระเจ้าแผ่นดินของไทย ในพระราชพิธีที่สำคัญ เพื่อเป็นการแสดงกตัญญูกตเวทิตาคุณ ที่ได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ดังมีหลักฐานปรากฏตามหมายรับสั่งในงานฉลองพระแก้วมรกต ในสมัยกรุงธนบุรีว่า

ในระหว่างที่ว่างนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิณพาทย์ไทย พิณพาทย์รามัญและมโหรีไทย มโหรีแขก ฝรั่งเศส มโหรีจีน ฉวน เขมร ผลัดเปลี่ยนกันสมโภช 2 เดือนกับ 12 วัน พระราชทานเบี้ยเลี้ยงผู้ที่มาเล่นนั้น หมื่นราชารามมโหรีไทย ชาย 2 หลึง พระยาธิเบศรบดี มโหรีแขก 2 มโหรีฝรั่ง 3 พระยาราชเศรษฐีของเชียงขุยมโหรีฉวน 15 พระยาราชเศรษฐีจีน มโหรีจีน 6 พระยารามัญวงศัมโหรีมอญคนเพลง ชาย 2 หลึง 4 พิณพาทย์ 9 หลวงพิพิชวาที มโหรีเขมร ชาย 4 หลึง 3 หมื่นเสนาะภูบาล พิณพาทย์ไทย 5 รามัญ 5 ลาว 12

จากหลักฐานดังกล่าวข้างต้น น่าจะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าเครื่องดนตรีต่าง ๆ ของชนชาติมอญนั้น ได้มีการแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแล้ว และได้มีการผสมวงและบรรเลงกันในหมู่ของชาวมอญที่อพยพเข้ามาจนปรากฏหลักฐานว่ามี “พิณพาทย์รามัญ” ร่วมบรรเลงในคราวสมโภชพระแก้วมรกตในสมัยกรุงธนบุรีตามหมายรับสั่งดังกล่าว

ส่วนเรื่องราวของปี่พาทย์มอญในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นั้น จากบทความเรื่อง หลวงประดิษฐไพเราะ ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่ได้พิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์คำนิ่งในวาระฉลองครบรอบร้อยปีเกิด ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้กล่าวถึงปี่พาทย์มอญไว้ว่า

หากจะแบ่งระยะเวลาที่ปีพาทย์มอญ ซึ่งไทยได้รับทอดจากสายวัฒนธรรมมอญ โดยตรงเข้ามาแพร่หลายในประเทศไทยนั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 อาจตั้งแต่ราวรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ระยะดังกล่าว ปีพาทย์มอญยังคงแพร่หลายอยู่เฉพาะในหมู่ชาวมอญ ซึ่งอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารเท่านั้น โดยกำหนดหมายชื่อเรียกในยุคแรก ๆ ว่า ปีพาทย์รามัญ

ระยะที่ 2 ปีพาทย์มอญเริ่มเข้ามามีบทบาทในพิธีหลวงเป็นครั้งแรก เมื่อครั้งงานพระเมรุสมเด็จพระเทพสตรีนทรบรมราชินี แต่ครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยพระองค์ทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระเทพสตรีนทรบรมราชินีทรงมีเชื้อมอญ จากนั้นจึงกลายเป็นประเพณีนิยมว่า ถ้าเป็นงานพระศพหลวงแล้ว ต้องมีปีพาทย์มอญร่วมประโคมด้วยอีกอย่างหนึ่ง

ระยะที่ 3 ราวปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นผู้เริ่มใช้วงปีพาทย์มอญประโคมศพโดยทั่วไป เพิ่มจากวงปีพาทย์นางหงส์ ซึ่งเคยใช้มาแต่เดิมอีกอย่างหนึ่ง โดยนำเพลงมอญแท้ๆ ซึ่งได้ศึกษาจากครูสุ่ม คนตรีเจริญ มากมายหลายเพลง มาปรุงเป็นเพลงประโคม ก็ปรากฏว่าเป็นที่นิยมทั้งในหมู่ผู้ฟังและผู้บรรเลงโดยทั่วไป ปีพาทย์มอญจึงเริ่มแพร่หลายไปทั่วทุกภาค และถือเป็นเครื่องประโคมสำหรับงานศพตั้งแต่นั้นมา

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งก็คือ บทบาทของปีพาทย์มอญที่เกี่ยวกับโอกาสในการบรรเลง จะเห็นได้ว่าช่วงต้น ๆ กล่าวคือ ตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ปีพาทย์มอญเป็นที่แพร่หลายในหมู่ชาวมอญ และคงจะแพร่หลายเข้ามาสู่คนไทยบ้าง ซึ่งใช้บรรเลงทั้งโอกาสที่เป็นมงคลและอวมงคล ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 บทบาทของปีพาทย์มอญก็เริ่มเปลี่ยนไป เนื่องจากได้นำมาใช้บรรเลงในงานพระบรมศพ ซึ่งเป็นงานอวมงคล จนกลายเป็นประเพณีสืบต่อกันมาว่าปีพาทย์มอญจะใช้ในงานที่เกี่ยวกับความตายหรืองานศพ ซึ่งเป็นเครื่องหมายของงานอวมงคลเท่านั้น และเป็นผลทำให้ยุคสมัยต่อ ๆ มา ตราบนานทุกวันนี้ได้ปรากฏให้เห็นเป็นประเพณีนิยมว่า ปีพาทย์มอญนั้นใช้เป็นเครื่องประโคม

ในงานศพโดยเฉพาะ ซึ่งถือว่ามีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของคน
ในสังคมประการหนึ่งด้วย

การศึกษาทางด้านวัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญทาง
ด้านวิชาการดุริยางคศิลป์ เนื่องจากวัฒนธรรมดนตรีนั้น เป็นสิ่งที่ได้มีวิวัฒนาการมาเป็น
เวลานาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นด้วยความรู้สึกรักคิด ภูมิปัญญาของโบราณจารย์ที่
พยายามถ่ายทอดสภาพวิถีการดำเนินชีวิตและแนวคิดสะท้อนออกมาในรูปของงานศิลปะ
ต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดสู่อนุชนรุ่นหลัง ปีพาทย์มอญก็เป็นรูปแบบของศิลปะอีกประเภทหนึ่ง
ซึ่งได้ผ่านการสร้างสรรค์ พัฒนา ตลอดจนสืบทอดกันมา จนปรากฏเป็นรูปแบบของ
วัฒนธรรมดนตรีที่ได้ผ่านกระบวนการต่างๆ มาโดยลำดับ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ในการดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา
ในเรื่องวัฒนธรรมดนตรีเฉพาะกรณีศึกษาปีพาทย์มอญ ทั้งนี้เนื่องจากปีพาทย์มอญได้ถูก
กำหนดให้ใช้แต่เฉพาะงานอวมงคล เพราะฉะนั้น วัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญก็ย่อม
ต้องมีลักษณะที่สำคัญซึ่งแตกต่างไปจากวงดนตรีประเภทอื่น ๆ และมูลเหตุที่เป็นแรงจูงใจ
ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ จากการสืบค้นความเป็นมาของปีพาทย์มอญในยุคต้น ๆ
นั้นไม่สามารถค้นคว้าหลักฐานหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่แน่นอนมายืนยันข้อเท็จจริงได้ เช่น
ลักษณะเครื่องดนตรี การประสมวง ระเบียบวิธีการบรรเลงและบทเพลง เป็นต้น เนื่อง
จากไม่มีการรวบรวมและบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จึงไม่สามารถที่จะยืนยันได้แน่ชัด
ว่าปีพาทย์มอญในยุคต้นและในยุคสมัยหลังนั้น มีความเหมือนหรือแตกต่างกันเช่นไร
ตัวอย่างเช่น รูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรีในชั้นต้น บทเพลงตลอดจนระเบียบวิธี
บรรเลง และรูปแบบในการประสมวงของปีพาทย์มอญในยุคต้น มีลักษณะเหมือนปัจจุบัน
หรือไม่ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถที่จะหาข้อสรุปที่แน่ชัดได้ เนื่องจากกาลเวลาได้
ผ่านล่วงเลยไปเป็นระยะเวลายาวนานและดูเหมือนว่าเรื่องราวต่าง ๆ นี้ ไม่สามารถจะหาคำ
ตอบได้แล้ว

ผู้ดำเนินการวิจัย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานี้ และมีความตั้งใจที่
จะรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญไว้ ซึ่งจากการค้นคว้า
และสำรวจข้อมูลในชั้นเบื้องต้น พบว่าสามารถเก็บรวบรวมประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญเกี่ยว
กับวัฒนธรรมดนตรีปีพาทย์มอญ ตั้งแต่สมัยของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลป
บรรเลง) เป็นต้นมา โดยการค้นคว้าและตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ได้อย่างชัดเจน ผู้ดำเนิน
การวิจัยมีความเห็นว่าหากไม่เร่งดำเนินการศึกษาแล้ว เมื่อเวลาผ่านล่วงเลยไป เราก็ต้อง

ประสบกับปัญหาเช่นเดียวกับปรากฏการณ์ที่ได้เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การศึกษาวิชาการดนตรีไทย เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ควรจะทำการศึกษา วิจัย เพื่อเป็นหลักฐานที่สำคัญ อันจักเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อระบบการศึกษาดนตรีไทย ของอนุชนรุ่นหลัง รวมทั้งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของปี่พาทย์มอญ
2. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรีมอญอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับปี่พาทย์มอญ
3. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของปี่พาทย์มอญ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาประวัติความเป็นมาของปี่พาทย์มอญ

ปี่พาทย์มอญ เป็นวงดนตรีอีกรูปแบบหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสาน ระหว่างวัฒนธรรมดนตรีของชนชาติมอญและไทย ซึ่งมีบทบาทและความสำคัญต่อวิชา การทางด้านดนตรีไทยเป็นอย่างมาก ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จึงจะทำการศึกษาประวัติ ความเป็นมาของปี่พาทย์มอญ เพื่อที่จะแสดงให้เห็นบทบาทและความสำคัญที่มีต่อสังคม ดนตรีไทย โดยมีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1.1 การกำหนดระยะเวลา

ในการศึกษารั้ครั้งนี้ แบ่งช่วงระยะเวลาที่ปี่พาทย์มอญ ได้เข้ามามีส่วนสัมพันธ์ กับสังคมดนตรีไทย ออกเป็น 2 ช่วงกล่าวคือ

ช่วงที่ 1 ก่อนยุคของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ในช่วง ระยะเวลานี้ถือเป็นช่วงที่ปี่พาทย์มอญ ยังคงใช้บรรเลงในหมู่ชาวมอญเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งยังไม่เข้ามาแพร่หลายในสังคมดนตรีไทยมากนัก

ช่วงที่ 2 ตั้งแต่ยุคของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เป็นต้นมา ช่วงระยะเวลานี้ ถือเป็นช่วงที่ปี่พาทย์มอญได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและเป็นที่ยอมรับอย่าง แพร่หลายในสังคมดนตรีไทย ที่ได้คิดประดิษฐ์เพลงและเรียบเรียงเพลงสำเนียงมอญขึ้น

(หลังจากที่ท่านได้ศึกษาความรู้ในเรื่องของเพลงมอญจากครูสุ่ม คนตรีเจริญ) เป็นที่นิยมนำไปบรรเลงในหมู่นักดนตรีรุ่นหลังสืบกันต่อมา จึงถือกันว่าตั้งแต่ช่วงระยะเวลาดังกล่าวกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ปี่พาทย์มอญได้กลายเป็นรูปแบบหนึ่งของวงปี่พาทย์ของสังคมดนตรีไทยและเข้ามาผสมผสานจนมีบทบาทอย่างยิ่งในดนตรีไทยเช่น เพลงสำเนียงมอญต่าง ๆ และลักษณะการประสมวง เป็นต้น ฉะนั้นการศึกษาประวัติความเป็นมาของปี่พาทย์มอญจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยจะทำการศึกษาตามการกำหนดระยะเวลาดังกล่าว

1.2 ทำการศึกษาความเป็นมาของปี่พาทย์มอญ ในเรื่องของลักษณะทำนองหลักหรือมี้อง จากการสัมภาษณ์ ม.ล. สุวัจน สุวัศศิริกุล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในเรื่องของปี่พาทย์มอญ ได้ข้อมูลที่สำคัญคือ ลักษณะของมี้องมอญและบทเพลงซึ่งจัดว่าเป็นแบบที่สำคัญของปี่พาทย์มอญ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นสำนักดนตรีที่สำคัญทางด้านวัฒนธรรมดนตรีของปี่พาทย์มอญนั้น ปรากฏแหล่งที่สำคัญ 3 แหล่งคือ

1.2.1 มอญปทุมธานี

1.2.2 มอญปากเกร็ด

1.2.3 มอญปากลัด

ในการทำการศึกษาในข้อ 1.2 นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความเป็นมาตลอดจนดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบในเรื่องวัฒนธรรมดนตรีของปี่พาทย์มอญแต่ละแหล่ง เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่สำคัญอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

2. การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีมอญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปี่พาทย์มอญ

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีมอญในเรื่องอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับปี่พาทย์มอญ ซึ่งจะทำการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้คือ

2.1 มอญร้องไห้

2.2 มอญรำ

2.3 ทะแยมอญ

วัฒนธรรมดนตรีมอญดังกล่าวข้างต้น มีความเกี่ยวข้องกับปี่พาทย์มอญกล่าวคือ

มอญร้องไห้ รูปแบบในการนำเสนอรวมกันกับปี่พาทย์มอญ

มอญรำ เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงมอญรำ (ในระยะต่อ ๆ มา ได้นำเอา เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงมอญรำ มาใช้บรรเลงอิสระคือบรรเลงล้วน ๆ โดยไม่มีการแสดงมอญรำ ซึ่งเรียกว่า “ข้าเที่ยง”

ทะแยมมอญ การหีบขี้มทำนอง (ซึ่งปีพาทย์มอญได้หีบขี้มทำนองของ ทะแยมมอญมาใช้ในการบรรเลง)

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนดำเนินการวิเคราะห์เรื่องราวที่เป็นนัย สำคัญระหว่างวัฒนธรรมดนตรีมอญดังกล่าวข้างต้นกับปีพาทย์มอญ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของระหว่างกัน รวมทั้งการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมในบางส่วน ที่มีความสอดคล้องกัน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานรูปแบบใหม่ขึ้น

8. การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญ

การดำเนินการศึกษาและทำการวิเคราะห์ครั้งนี้ มีขอบเขตดำเนินการในเรื่อง ของวัฒนธรรมดนตรีเฉพาะองค์ประกอบทางดนตรีของปีพาทย์มอญ ซึ่งถือว่าเป็น วิวัฒนาการทางด้านวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งของระบบการศึกษาดนตรีไทย การศึกษาและ วิเคราะห์วัฒนธรรมดนตรีปีพาทย์มอญในครั้งนี้ มีขอบเขตดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 เครื่องดนตรี

3.2 การประสมวง

3.3 การประพันธ์

3.4 บทเพลง

3.5 ระเบียบวิธีการบรรเลง

3.6 บทบาทและหน้าที่ของแต่ละเครื่องดนตรี

3.7 ระดับเสียง

3.8 ความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมดนตรี ระหว่างปีพาทย์มอญกับปีพาทย์ ของไทย ในเรื่องต่อไปนี้

3.8.1 การเขียนสำเนียงเพลง (เพลงไทยสำเนียงมอญ)

3.8.2 ระเบียบวิธีการบรรเลง

3.9 บทบาทของปีพาทย์มอญที่มีต่อสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนสำหรับการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาประวัติความเป็นมาของปีพาทย์มอญ

ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ จากสถาบันต่าง ๆ เช่น หอสมุดแห่งชาติ สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

1.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทางวิชาการ ของผู้รู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาการทางดุริยางคศิลป์ไทย เช่น สาสน์สมเด็จ เป็นต้น

1.3 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิลปินอาวุโสและผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (PARTICIPANT OBSERVATION)

1.4 วิเคราะห์ข้อมูล

2. การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีมอญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปีพาทย์มอญ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีมอญอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับปีพาทย์มอญดังนี้

2.1 ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ในเรื่องของรูปแบบในการนำเสนอวัฒนธรรมดนตรีมอญ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับปีพาทย์มอญ อันได้แก่มอญรำ มอญร้องไห้ และทะเลมอญ

2.2 ศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ศิลปินผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของรูปแบบในการนำเสนอวัฒนธรรมดนตรีมอญในเรื่องต่างๆ ดังกล่าวในข้อ 2.1

2.3 วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันระหว่างวัฒนธรรมดนตรีมอญอื่น ๆ กับวงปีพาทย์มอญ

8. การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญดังนี้

3.1 ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของวัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญ โดยศึกษาเฉพาะองค์ประกอบทางดนตรีของปีพาทย์มอญ

3.2 ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในการบรรเลง

3.3 ดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการด้านต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบทางดนตรีของปีพาทย์มอญ ดังมีรายละเอียดที่ได้กำหนดไว้ในขอบเขตของการดำเนินการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของปีพาทย์มอญ ที่มีความชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ผลของการวิจัยจะนำไปสู่การคลี่คลายปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ ให้น้อยลง มีความกระจ่างชัดในเรื่องของวิชาการในด้านประวัติศาสตร์มากขึ้น

2. ได้ทราบถึงรูปแบบในการนำเสนอวัฒนธรรมดนตรีมอญอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับปีพาทย์มอญ เป็นเครื่องแสดงถึงการผสมผสานวัฒนธรรมบางสิ่งบางอย่างที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อกัน นำมาบูรณาการให้สอดคล้องกับการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบใหม่

3. ได้ทราบถึงวิชาการด้านต่าง ๆ อันเป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมดนตรีที่มีการวิวัฒนาการขึ้น จนเป็นผลสำเร็จในรูปแบบของปีพาทย์มอญ

4. ผลของการดำเนินการวิจัยครั้งนี้จะเป็นหลักฐานสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อระบบการศึกษาวิชาดุริยางคไทย ตลอดจนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีสืบต่อไป

นิยามศัพท์ วัฒนธรรมดนตรี

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาและวิจัยเรื่องวัฒนธรรมดนตรี แต่เฉพาะเรื่องขององค์ประกอบทางดนตรี เพราะฉะนั้น คำว่า “วัฒนธรรมดนตรีของ ปี่พาทย์มอญ” ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จึงมีขอบเขตในการศึกษาเฉพาะคุณภาพเสียง (SONIC QUALITY) และบริบททางดนตรี (MUSICAL CONTEXT) ของปี่พาทย์มอญ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. เครื่องดนตรี
2. การประสมวง
3. การประพันธ์
4. บทเพลง
5. ระเบียบวิธีการบรรเลง
6. บทบาทและหน้าที่ของแต่ละเครื่องดนตรี
7. ระดับเสียง
8. ความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมดนตรี ระหว่างปี่พาทย์มอญกับ

ปี่พาทย์ไทย

9. บทบาทของปี่พาทย์มอญที่มีต่อสังคมไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย